

הערכה ראשונית של מימדי ומאפייני החשיפה לאלימות מינית בקרב נשים בישראל

מור אביגיל (2009)

סוגיות חברתיות בישראל, 7, 46-65

תקציר

תופעת האלימות המינית כלפי נשים בישראל נחשפה בעת האחרונה במלוא חומרתה, אך עד היום לא נאמדו שיעוריה באופן אמפירי. במחקר הנוכחי מבוצעת הערכה ראשונית של מימדי אלימות זו באמצעות בדיקת שיעורי החשיפה לאונס, הטרדה מינית ותקיפות מיניות אחרות בקרב מדגם של 218 נשים צעירות. כמו כן מבקש המחקר לברר אם ניתן לצייר דיוקן של מי שמועדות לחוות פגיעה מינית אלימה, או שיש אמת בטענה התיאורטית והקלינית הגורסת כי אין כל פרופיל אופייני לנפגעות אלימות זו ושהמשותף לכולן הוא רק עצם היותן נשים? הממצאים מתעדים שכוחות גבוהה של מקרי אונס והטרדה מינית בקרב משתתפות המחקר, הוזהים בשיעורם לנתונים מקבילים בארצות המערב. כמו כן מתברר שאין כל הבדל בין נפגעות האלימות המינית לבין נשים שלא נחשפו לאלימות זו בכל המדדים שנבדקו במחקר הנוכחי, דהיינו, סגנון לבוש, בטחון עצמי, ותפיסות מגדריות סטריאוטיפיות. ניתן לראות בכך אישוש מסוים לטענה בדבר העדר פרופיל אופייני משותף לכלל קורבנות האלימות המינית.

הקדמה

פעילות מחקרית ענפה מרחבי העולם, המתפרשת על פני שלושת העשורים האחרונים, מתעדת תמונת מצב עגומה בכל הקשור לאלימות מינית נגד נשים לסוגיה (Koss, Heise, & Russo 1994; Russell & Bolen, 2000). מהידע שהצטבר במשך השנים עולה כי נשים ונערות חשופות כמעט בכל מקום בעולם, במרחב הציבורי והפרטי כאחד, לסכנה תמיידית של אלימות מינית מסוגים שונים: אונס, תקיפה מינית, הטרדה מינית פיזית והערות מיניות לא רצויות. עד כדי כך נפוצה בעולם הפלישה למרחב הפרטי של נשים, עד כי רק במיעוט קטן של תרבויות לא נצפתה תוקפנות מסוג זה. הנתונים מראים שהיא קיימת ביותר מ-95% מהחברות שנחקרו (Koss et al, 1994). כן מתעדים המחקרים שכוחות גבוהה של כל

אחד מסוגי אלימות אלה, הנעה על גבי רצף של בין 15%-27% לאונס ועד לקרוב ל-100% להטרדה מינית מילולית (Casey & Nurius, 2006; Koss et al, 1994; Koss & Harvey, 1991).

יתרה על זאת, מסתבר ששיעורים אלה מגלים יציבות לאורך זמן, כך שהשכיחות הנמדדת היום זהה כמעט לגמרי לזו שנמדדה לפני כמה עשורים. בתחילת שנות השמונים ראו אור ההערכות הראשונות של היקף התופעה, שקבעו כי 27%-44% מהנשים יחוו אלימות מינית בשלב כלשהו במהלך חייהן (Koss, 1982; Russel, 1982; Koss & Harvey, 1991; 1983), ושיעורים מקבילים בדיוק מתועדים שוב עשור אחד מאוחר יותר (Koss, Heise, and Russo, 1994), שני עשורים לאחר מכן ועד ימינו (Casey & Nurius, 2006; Himelein, Vogel, & Wachowiak, 1994). מחקרים מהעת האחרונה (Casey & Nurius, 2006) מציינים את שיעור המקרים על 38%, שהוא אחוז הנחקרות שמעידות כי חוו תקיפה מינית או אונס בשלב כלשהו של חייהן. שיעורים אלה חוזרים במדויק על השכיחות שדווחה במחקרן של היימלין ואחרות (Himelein et al., 1994), שעמדה על 38.5%. מגמה זהה מתועדת בספרות העולמית על שיעורי ההטרדה המינית לסוגיה, כשהשכיחות המוזכרת בה נעה בין 40%-90% (Hotelling, 1991; Fitzgerald, Shullman, Baily, Richards, Swecker, Gold, Ormerod & Weitzman, 1988; Fitzgerald, 1993; Russell, 1994; Tinsley & Stockdale, 1993).

למרות דיווחים ממקורות שונים - כגון מרכזי סיוע לנפגעות תקיפה מינית ואונס, התקשורת ומערכות המשפט ואכיפת החוק - על חומרתה של האלימות המינית בישראל, לא נערכה עד כה בדיקה אמפירית של שיעוריה ומאפייניה בחברה הישראלית. הנתונים הרשמיים כוללים את הדו"ח השנתי של איגוד מרכזי הסיוע אשר דיווח בשנת 2006 על 38,720 פניות, ונתוני משטרת ישראל לפיהם הוגשו באותה השנה 3547 תלונות בגין עבירות מין (פישמן, 2006). נתונים אלה מצביעים על פער נרחב בין מספר הפונות למרכזי הסיוע לבין אלה המגישות תלונה במשטרה, אשר דומה בהיקפו לפערים דומים שתועדו בתרבויות רבות אחרות (Hotelling, 1991; Koss, et al., 1994; Rozee & Koss, 2001). זאת ועוד, מספרים אלה מייצגים כמובן רק אירועים שדווחו למערכת כלשהי ואינם כוללים, מטבע הדברים, את ריבוי המקרים אשר לא נחשפו כלל. מאחר וכך, מתעורר צורך לאמוד מחקרית את היקף התופעה. במחקר הנוכחי מבוצעת הערכה ראשונית של מימדי אלימות זו באמצעות בדיקת שיעורי החשיפה לאונס, הטרדה

מינית ותקיפות מיניות אחרות בקרב מדגם של בחורות צעירות, תוך בחינת מאפייניהן של הנפגעות והשוואתן לנשים שלא נפגעו.

סוגי האלימות המינית

המחקר הנוכחי בודק חשיפה לאלימות מינית משני סוגים עיקריים: אונס והטרדה מינית. אלימות מינית מוגדרת ככפייה של התנהגות מינית על אישה (או גבר) בניגוד לרצונה ושלא מבחירתה (מקינן, 2005; Rozee, 1993). אונס והטרדה מינית הם הביטויים הרווחים ביותר של אלימות זו. אונס מוגדר בחוק הישראלי כביצוע של מעשה מיני בגופה של אישה בניגוד לרצונה ובלא הסכמתה. החוק אינו מחייב שימוש בכוח או איומים כדי שמעשה ייחשב לאונס. הוא גם אינו דורש מהנפגעת להוכיח התנגדות או אפילו אי-הסכמה, וקובע שכל עוד לא ניתנה הסכמה ברורה יש לראות במעשה מיני מעין זה אינוס לכל דבר (קמיר, 2002).

בספרות המקצועית נהוג להבחין בין שני סוגי תקיפות מיניות ואינוס (Koss et al, 1994). האחד מתייחס לפגיעה מינית מהסוג הסטריאוטיפי, דהיינו מידי אדם זר התוקף במפתיע אישה לא מוכרת לו וכופה עליה התנהגות מינית בניגוד לרצונה. מקרים מסוג זה עולים בקנה אחד עם הדימוי הרווח של האלימות המינית ועל כן יש נכונות חברתית מסוימת, בעיקר בארצות המערב, לראות בתקיפה מעין זו אונס מהמין המובהק. עובדת היותו של התוקף זר למותקפת מקלה על החברה להגדיר את התנהגותו כחציית גבולות בלתי לגיטימית, המנוגדת בבירור לרצון הקורבן. זאת, גם אם בד בבד תואשם הנפגעת בגרימת תקיפתה.

הסוג השני מתייחס להתנהגויות מיניות פולשניות אשר למרות הגדרתן החוקית כתקיפות מיניות אינן נחשבות לכאלה בעיני רוב האוכלוסייה. מדובר במצבים שבהם הפלישה לריבונותה של האישה באה מידי אדם מוכר, לעיתים אף קרוב, לה. כפייה מינית מסוג זה מתבצעת על גבי רצף הנע מלחץ פסיכולוגי לקיום יחסי מין, דרך שימוש באיומים ועד לכפייה פיזית של האקט המיני. למרות שהתעלמות התוקף מחוסר רצונה של הנפגעת הופכת את המעשה המיני בהגדרה לאינוס, מסרבת החברה על פי רוב להתייחס

אליו כאל אונס לכל דבר ורואה בו לכל היותר, מעין "אי-הבנה" ביחסים הנורמטיביים שבין המינים (Burt, 1980; Kopper, 1996; Rozee, 1993;).

להטרדה מינית תחשב כל פנייה בעלת אופי מיני שאינה רצויה לנמענת. להבדיל מקשרים מיניים הדדיים, מאופיינת ההטרדה המינית כהתנהגות חד-צדדית בעלת צביון מיני הנעשית תוך התעלמות מחוסר רצונה של המוטרדת (Charney & Russell, 1994; Russell & Bolen, 2000). החוק הישראלי מונה התנהגויות ספציפיות שיחשבו להטרדה מינית והן: הצעות חוזרות בעלות אופי מיני המנוגדות לרצונה של הנמענת, התייחסויות חוזרות המתמקדות במיניותה של הנמענת בניגוד לרצונה, התייחסות מבזה או משפילה המופנית לנמענת ביחס למינה או למיניותה, התייחסות אל המוטרדת כאובייקט מיני לשימוש של המטריד, שלילת האוטונומיה של המוטרדת ואת שליטתה בגופה ובמיניותה והשפלתה ביחס למינה או למיניותה (קמיר, 2002).

הטרדה מינית מתרחשת, אם כן, על רצף של התנהגויות המתחיל במבטים בעלי גוון מיני, נמשך בהערות בעלות אופי מיני, עובר בלחץ לבילוי משותף תוך התעלמות מתגובת המוטרדת, או יצירת מגע גופני בלתי רצוי ומסתיים בדרישות לטובות הנאה מיניות. יחס החברה להטרדה מינית אמביוולנטי אפילו יותר מיחסה לאונס. כהגדרה משפטית חדשה שהוספה לספר החוקים רק בעת האחרונה, היא נעדרת עדיין הכרה ציבורית. זאת ועוד, מאחר והיא מתייחסת להתנהגויות שנחשבו בעבר לנורמטיביות, הרי שההפנמה של מידת חומרתן מתעכבת (De Judicibus & McCabe, 2001). בהתאם לכך, התנהגויות רבות הנחשבות על פי חוק להטרדה מינית לא מזוהות ע"י המערכות החברתיות ככאלה.

ניתן לראות, אם כך, שקיים טשטוש משמעותי באופן שבו מגדירה החברה את הסוגים השונים של האלימות המינית כלפי נשים (קמיר, 2002). מתוך הגדרות חברתיות מעורפלות אלה, מתקשות לעיתים אף הנפגעות עצמן לכנות את הפלישה האלימה לתחומן בשמה - גם אם מבחינה רגשית ברור להן שהבחירה לא הייתה בידן. מיעוט התלונות הוא, בין היתר, פועל יוצא גם של כך (Campbell, 1998), וכך גם הקושי לתעד בצורה מדויקת את התופעה ומימדיה.

תיעוד האלימות המינית

מאחר שלא כל סוגי האלימות המינית מזוהים על ידי כלל האוכלוסייה - כולל אוכלוסיית הנפגעות עצמן - כתקיפה מינית לכל דבר, קיים קושי מובנה לאמוד ולהעריך את מידת שכיחותה של התופעה. זאת ועוד: בהתחשב בכך שסוגי אלימות אלה נמנים על הפשעים הכי הפחות מדווחים, כשרק כ-10% מהמקרים מגיעים לידיעת מערכות אכיפת החוק והמשפט (Rozee & Koss, 2001), אי אפשר להסתמך על נתוני פשיעה רשמיים לשם אומדנם.

את חוסר נכונותן של מרבית הנפגעות להתלונן או לחשוף בדרך אחרת את האלימות שחוו ניתן לתלות גם בהשתקתן הקולקטיבית באמצעות האשמה והכפשה שיטתית של אלה המנסות לשבור את קשר השתיקה (שדמי, 2003; Ullman, 1999; Koss et al., 1994; Campbell, 1998). מחשש שייקראו "מפתות" או חלשות וכנועות, שומרות נשים אלה את תקיפתן בסוד, עד כדי הימנעות מוחלטת משיתוף כל אדם אחר באסונן. למותר לציין שבכך נמנעים מהן התמיכה והסיוע שהיו יכולים לקדם את שיקומן, כמו גם לזכותן במשפט צדק (Botta & Pingree, 1997).

בהתאם לזאת, כל ניסיון לאמוד את שכיחות התופעה מבלי להתחשב במכשולים אלה עלול למזער את היקפה האמיתי. בשל כך נהוג להשתמש במחקרים מסוג זה בשיטת מדידה שנועדה להגביר את מהימנות הדיווח: זו מציגה תיאורים התנהגותיים של מין כפוי, בדרגות חומרה שונות, בפני נחקרות המתבקשות לציין אילו מההתנהגויות המתוארות נחו על ידן (Koss & Oros, 1982). הוכח כי טכניקה זו מובילה לאומדנים המהימנים ביותר של שיעורי אונס ותקיפות מיניות אחרות, שכן היא אינה נסמכת על הגדרות תלויות-תרבות של אונס והטרדה מינית. על פני זאת, היא מתארת בבירור סדרה של אירועים, שהמשתנה העיקרי שבהם הוא הסכמתה או אי-הסכמתה של אישה להתנהגויות המיניות המתוארות, ובכך מאפשרת לנפגעות לזהות את שאירע להן מבלי להזדקק לתת לזה שם (Koss et al., 1994). המחקר הנוכחי הוא הראשון מסוגו הנערך בישראל המבקש לאמוד את שכיחות האלימות המינית כלפי נשים באמצעות שיטת מדידה זו.

מאפייני נפגעות האלימות

כאמור, הכפשת נפגעות האלימות היא טקטיקה רווחת במיוחד בתרבות הנוכחית (שדמי, 2003; Ullman, 1999; Koss et al., 1994; Campbell, 1998). הכפשה זו מתבצעת באמצעות

מיתוסים נפוצים המאשימים באופן גורף את קרבנות האלימות בגרימתה, וממלאים תפקיד מרכזי בהנצחתה (Cowan, 2000; De Judicibus & McCabe, 2001). מיתוסים אלה מציגים את הנפגעת כמי שהביאה על עצמה את גורלה וכמי שמקבלת, בשל כך, את שמגיע לה. בדרך זו מוסרת רוב אחריות מהתוקף ומהחברה, ומסווים ביעילות רבה השורשים התרבותיים של ההתעללות המינית בנשים. כך נהפכת כביכול האלימות כלפי נשים לבעיה אישית של אותן יחידות שנפגעו ממנה, ונחסך מהכלל הצורך לתת קדימות חברתית לטיפול אמיתי ומעמיק בבעיה. באותו האופן, משמשת האשמת הקורבן הקולקטיבית לטיהור התוקף, בעודה מסירה מסדר היום הציבורי את הצורך לברר מדוע פולשים גברים כה רבים לריבונותן של כל כך הרבה נשים, ומה הן השלכותיו של דפוס זה לתרבות ולחברה הישראלית (מקינן, 2005, שדמי, 2003).

המיתוסים הנפוצים ביותר מתייחסים להתנהלותה או לאופן לבושה של הנפגעת, ומציגים את הללו כאילו היו הגורם העיקרי לתקיפתה. כך, לדוגמא, מואשמות קרבנות אונס או הטרדות מיניות כי הזמינו את ההתנהגות המינית שהופנתה כלפיהן בסגנון לבושן החושפני וה"מפתה", אשר גרם כביכול לתוקף התמים להאמין כי התנהגותו רצויה (Koss & Harvey, 1991; Lonsway & Fitzgerald, 1994). האופנה הנוכחית, המושתתת על חשיפה מרבית של חלקי גוף והבלטת המיניות באופן בוטה ביותר ממלאת תפקיד בהאשמתן של נפגעות האלימות המינית. מחד, מעצם השתלטותן על ייצוגי היופי הנשי הרווחים, נהפך הלבוש החושפני לנורמטיבי בקרב נשים השואפות להידמות לייצוגים אלה ולהתאים את עצמן לאמות המידה הנהוגות (Wood 1999). בו בזמן נעשה שימוש ציני באורח לבוש זה, כשהוא הופך לבסיס ההאשמה העיקרית המוטחת בקורבנות של עבירות מיניות.

מיתוס נפוץ נוסף קובע שנשים מסוימות מותקפות מינית מכיוון שביטחונו העצמי נמוך מכדי שיוכלו לעמוד על שלהן או לסכל את הפגיעה בהן. באותו אופן, מיוחסות תקיפות מעין אלה לכניעות נשית סטריאוטיפית אשר נותנת פתח כביכול לעצם התרחשותן (Koss & Harvey, 1991; Lonsway & Fitzgerald, 1994). לפי מיתוס זה, נשים הנופלות קורבן לאלימות מינית הן למעשה נשים הנעדרות בטחון עצמי אלמנטארי, הנכנעות לתכתיבי החברה להתנהגות נשית פסיבית ומרצה. הן נתפסות על כן כנושאות באחריות לאי מניעת התקיפה.

מחקרים מראים שכל המיתוסים הללו רווחים ביותר, ומקובלים במידה כזו או אחרת על יותר ממחצית האוכלוסייה (Buddie & Miller, 2002). הנתונים מצביעים על חלחולם לכל מרכיבי החברה, כולל רשויות אכיפת החוק, המשטרה, מערכת המשפט, התקשורת ואפילו מערכות בריאות הנפש (Campbell, 1998; Campbell & Raja, 1999). לא אחת נתקלות המתלוננות ביחס מבזה מצד כל הגורמים הללו, אשר מפנים כלפיהן אצבע מאשימה כדבר שבשגרה, תוך זיכוי המוחלט של התוקף. הכפשת המתלוננת באמצעותם היא טקטיקת הגנה שכיחה, כמו גם השימוש באמצעי התקשורת להפצתה. יש שהמיתוסים הללו מהדהדים אפילו בסביבתן הקרובה ביותר של הנפגעות, ומגיעים אף לתוככי משפחותיהן. אלה מתקשות לעיתים להעניק תמיכה בלתי מסויגת ליקירתן שנפגעה ובמקום זאת מוכיחים אותה על שהתלבשה באופן "מפתה" או שאפשרה לתקיפה להתרחש (Botta & Pingree, 1997).

באופן כללי נמצא כי האשמת הקורבן מוליכה להעדר אמפטיה כלפי הנפגעות ולהגברת הנטייה לראותן כמי שקבלו את גמולן (Smith & Frieze, 2003). אך האם יש אמת במיתוסים אלה? האם קורבנות האלימות המינית לסוגיה אכן מביאות על עצמן את תקיפתן באופן לבוש? והאם ביטחון עצמי מעורער הוא באמת הגורם האמיתי לאי-סיכולה? או במילים אחרות - האם ניתן לאפיין את נפגעות האלימות המינית על בסיס משתנים אלה ולראות בהם את הגורם לאלימות אשר נפלה בחלקן? שאלות אלה לא נחקרו עד עתה באופן אמפירי בישראל, ועל כן שואף מחקר זה לתת להן מענה.

השיטה

מדגם

המחקר הנוכחי כלל מדגם של 218 נשים צעירות מאזור הגליל העליון. כל המשתתפות במחקר היו בנות 16 לפחות, טווח הגילאים נע בין 16 ל-28 וגילן הממוצע עמד על 22. 45.3% מהנבדקות הינן בעלות השכלה תיכונית, ליתר השכלה על-תיכונית.

מהלך המחקר

המשתתפות גויסו ממספר מוסדות לימוד אקדמיים ותיכוניים באזור הצפון. עוזרות המחקר נכנסו לכיתות במהלך ההפסקות וביקשו מתנדבות למחקר העוסק בסוגיות חברתיות. המתעניינות התבקשו למלא מספר שאלונים במשך ההפסקה ולהחזירם לאסיסטנטיות עם מילויים. נאמר להן כי השאלות מתייחסות לתפישותיהן האישיות בלבד והובטחה להן אנונימיות מוחלטת. נעשה שימוש בשאלון למילוי עצמי

המורכב ממספר כלים כדלהלן: 1. שיעורי החשיפה לאלימות מינית; 2. סגנון לבוש; 3. בטחון עצמי; 4. עמדות סטריאוטיפיות לגבי תפקידן החברתי של נשים. הנחקרות קיבלו הוראות מילוליות לגבי אופן מילוי השאלונים ונאמר להן שהן יכולות להפסיק את השתתפותן במחקר בכל שלב שירצו. רק כ-5% מכלל הנחקרות שהחלו במילוי השאלון פרשו לפני השלמתו.

כלי המחקר

שיעורי החשיפה לאלימות מינית

החשיפה לאלימות מינית נבדקה באמצעות סדרה של ארבע שאלות שהתבססו על טכניקות מחקר רווחות בחקר האלימות כלפי נשים (Casey & Nurius, 2006; Koss & Oros, 1982; Tjaden & Thoennes, 1998). בהתאם למקובל במחקרים מסוג זה, נוסחו השאלות במונחים התנהגותיים על מנת למזער ככל הניתן את הסיכוי לאי הבנות בקשר לתופעות הנחקרות. כלומר, כדי שהאומדנים של סוגי האלימות השונים לא יפגעו מאינטרפרטציות אישיות של הנבדקות, נבדקו שיעורי האירעותם באמצעות תיאור התנהגותי מפורט של כל אחד מהם במקום להציגם בשמם. כך הוצגו בפני הנחקרות תיאורים של פניות מיניות בלתי רצויות בסדר עולה של חומרה, והן התבקשו לציין אם נחשפו אי פעם למצבים מעין אלה, כולל מספר הפעמים שהדבר אירע. התשובות האפשריות הוצגו על גבי סולם מ-1 (לא נחשפה לאלימות זאת כלל) ועד ל-5 (מעל 5 פעמים). המצבים שתוארו בהיגדים הם: הערות מיניות בלתי רצויות, מגע מיני בלתי רצוי, כפיה של התנהגות מינית וכפיה של יחסי מין. כל היגד ייצג את אחד מסוגי האלימות המינית הרווחים כלפי נשים, דהיינו, הטרדה מינית מילולית ופיזית, תקיפה מינית ואונס (Koss et al., 1994; Rozee, 2001; Russell & Bolen, 2000).

סגנון לבוש

כדי לאמוד משתנה זה התבקשו המשתתפות לבחון תמונות של שתי בחורות אשר נבדלו זו מזו במידת החשיפה של בגדיהן ולציין למי משתייהן דומה יותר סגנון לבושן. השימוש בתמונות נועד לצמצם ככל הניתן את הסיכוי לאי הבנות ביחס לכוונה במונח "לבוש חשוף". באחת התמונות נראתה בחורה בביגוד חשוף למדי שכלל מכנסי ג'ינס הדוקים ונמוכים, וחולצה צמודה בעלת מחשוף עמוק במיוחד. הבחורה

השנייה הייתה לבושה באותם פריטי לבוש, דהיינו ג'ינס וחולצה, אך הללו לא חשפו אף פיסה מבטנה או חזה. הנבדקות נשאלו "לאיזו משתי התמונות דומה יותר סגנון הלבוש שלך?" כמו כן נשאלו הנבדקות באופן ישיר אם הן מתלבשות באופן חשוף. המשתתפות חולקו בהתאם לתשובותיהן לשתי קבוצות של סגנונות לבוש—חשוף ושאינו חשוף.

הנשים שהעידו על עצמן שהן מתלבשות באופן חשוף התבקשו לענות על שש שאלות נוספות, בעלות 3 רמות של מענה (1-לא, 2-לפעמים, 3-כן), שביקשו לברר את המניעים לסגנון לבושן. לשם כך היה עליהן לסמן את כל המניעים הרלוונטיים להן מתוך שש האפשרויות הבאות: עמידה בצו האופנה, רצון להראות טוב, רצון להיות מושכת, שאיפה לפתות, לגרות או להזמין פניות מיניות. המניעים שנכללו ברשימת האפשרויות התבססו על מוטיבים שעלו מראיונות שנערכו עם נפגעות אונס לגבי כוונותיהן בבחירת לבושן מחד (Johnson, Hegland, & Schofield, 1999), והמניעים המיוחסים חברתית ללבושן של נפגעות מאידך (Cowan, 2000; De Judicibus & McCabe, 2001; Koss & Harvey, 1991). דוגמא לשאלות: "האם את מתלבשת באופן חשוף כדי להיות מושכת" או "האם את לובשת לבוש חשוף כדי לגרות"? הבחורות שאינן נוהגות ללבוש לבוש חושפני לא נשאלו על מניעיהן מאחר ונושא המחקר הוא מניעי הלבוש החושפני בהקשר לאלימות מינית, ולא השוואה בין מניעי סגנונות לבוש שונים.

בטחון עצמי

הגרסה הקצרה של הסולם למדידת בטחון עצמי של CooperSmith (CSEI) (Coopersmith, 1981) שימשה למדידת משתנה זה. המהימנות הפנימית של סולם זה עומדת על 0.81 (Coopersmith, 1981). שאלון זה תורגם מהשפה האנגלית ואין נתונים לגבי מהימנותו בעברית. ההיגדים מציגים תפיסות עצמיות בתחומים שונים ויש לבחור מתוך 3 אפשרויות (1-לא, 2-במידת מה, 3-כן) את המידה בה ההיגד משקף את התפיסה העצמית של הפרט. דוגמא להיגד: "הייתי משנה רבים ממאפייני אילו יכולתי".

עמדות לגבי תפקידי האישה בחברה

נעשה שימוש בגרסה מקוצרת של השאלון למדידת מינניות אמביוולנטית של גליק ופיסק (Glick & Fiske, 1996) על מנת להעריך את תפיסותיהן של הנחקרות לגבי מיקומן ותפקידן של נשים בחברה. השאלון תורגם מהשפה האנגלית והתשובות עליו סומנו על גבי סולם ליקרט בעל 5 רמות, מ-1 (אף פעם) ועד ל-5 (תמיד). דוגמא להיגד "לנשים בימינו יש יותר מידי כוח ושליטה".

תוצאות

שיעורי האלימות המינית השונים

ניתוחי התפלגות של סוגי האלימות מתעדים את שיעוריהם בקרב משתתפות המדגם. התוצאות מופיעות בטבלה 1 ומעידות כי כ-20.7% ממשתתפות המחקר דיווחו שאולצו לקיים יחסי מין בניגוד לרצונן, וכ-33.3% העידו שחוו התנהגות מינית כפויה. אחוז הנחקרות שחוו נגיעות מיניות מנוגדות לרצונן הוא כ-60, ואילו כ-87.4% נחשפו להערות מיניות שבהן לא רצו.

טבלה 1: שיעורי החשיפה לאלימות מינית

סוג האלימות	שיעור הנפגעות	פילוח לפי מספר אירועים			
		1	2-3	4-5	מעל 5
יחסי מין כפויים	20.7%	10.6%	3.7%	1.1%	5.3%
התנהגות מינית כפויה	33.3%	19.6%	5.8%	2.1%	5.8%
נגיעות מיניות בלתי רצויות	60%	21.7%	20.6%	7.4%	10.1%
הערות מיניות בלתי רצויות	87.4%	11.2%	19.7%	11.7%	41.5%

מאפייני הנפגעות

קיומם של מאפיינים המבחינים בין נפגעות אונס והטרדה מינית לנשים שלא נפגעו נבדק באמצעות ניתוחי מתאם פירסון וניתוח שונות חד כיווני. ההשערה הייתה שלא ימצאו הבדלים מובהקים בין שתי האוכלוסיות.

1. סגנון לבוש חושפני

לשם עריכת השוואה בין שיעורי החשיפה לאלימות מינית בקרב נשים המתלבשות באופן חשוף לבין השיעורים המקבילים שנרשמו בקרב הבחורות הנמנעות מלבוש זה בוצעו מבחני-t שתוצאותיהם מוצגות בטבלה 2. כפי שניתן לראות, לא נמצא הבדל משמעותי בשכיחות מקרי האלימות המינית לסוגיה - התנהגות מינית כפויה, יחסי מין בכפיה, נגיעות מיניות בלתי רצויות והערות מיניות - בין שתי קבוצות הנשים. השוואה בין שכיחות הלבוש החושפני בקרב נפגעות אלימות מינית לבין נשים שלא נחשפו לאלימות מעידה כי שיעורים אלה זהים כמעט לחלוטין (כ-62% מהנפגעות לעומת כ-63% מהאחרות מתלבשות חשוף).

טבלה 2: החשיפה לאלימות מינית בקרב נשים המתלבשות חשוף לעומת נשים שלא

† T	נשים שאינן מתלבשות חשוף	נשים המתלבשות חשוף	
.064	36.1%	34%	התנהגות מינית כפויה
-.682	17.8%	24.1%	יחסי מין בכפיה
-.443	63.9%	60.2%	נגיעות מיניות בלתי רצויות
-.633	88.5%	88.2%	הערות מיניות בלתי רצויות

† כל התוצאות אינן מובהקות

כמו כן נבדקו המניעים ללבוש החושפני בקרב הנשים הנוטות ללבוש ביגוד חשוף, והתוצאות מוצגות בטבלה 3.

טבלה 3: המניעים ללבוש החשוף

מניע	שיעורים
------	---------

82.1%	להראות טוב
72.3%	להיות מושכות
68.7%	להתאים לצו האופנה
5.3%	לפתות
3.2%	לגרות
2.1%	להזמין פניות מיניות

2. ביטחון עצמי

הקשר בין ביטחון עצמי לבין התרחשותן של כל אחת מצורות האלימות המינית נבדק באמצעות מתאם פירסון. כפי שניתן לראות בטבלה 4, התוצאות מצביעות על היעדר מתאם כל שהוא בין המשתנים הללו. כמו כן נערכה השוואה בין רמת הביטחון העצמי של הנשים שדיווחו על חשיפה לאלימות מינית כל שהיא לבין אלה שלא נחשפו. התוצאות מוצגות בטבלה 5. כפי שניתן לראות לא התגלה הבדל משמעותי בין הקבוצות.

3. עמדות סטריאוטיפיות לגבי תפקידן החברתי של נשים

הקשר בין עמדות סטריאוטיפיות לגבי תפקידי האישה לבין סוגי האלימות נבחן באמצעות סדרה של מתאמי פירסון, שבהם האמונות לגבי תפקידי האישה שימשו כמשתנים בלתי תלויים וסוגי האלימות כמשתנים התלויים. התוצאות מוצגות בטבלה 4. כפי שניתן לראות - לא נמצא כל מתאם בין מאפיינים אלה לבין פגיעה מינית מכל סוג שהוא. כמו כן נערכה השוואה בין מידת החשיבה הסטריאוטיפית לגבי תפקיד האישה בקרב נשים שדיווחו על חשיפה לאלימות מינית כל שהיא ואלה שלא נחשפו. התוצאות מוצגות בטבלה 65. כפי שניתן לראות לא התגלה הבדל משמעותי בין הקבוצות.

טבלה 4 : מתאם פירסון בין משתני הנפגעת לבין אלימות מינית

עמדות סטריאוטיפיות	ביטחון עצמי	
.042	-.047	התנהגות מינית כפויה
.046	.019	יחסי מין בכפייה
.126	.25	נגיעות מיניות
.030	.005	הערות מיניות

† כל התוצאות אינן מובהקות.

טבלה 5: רמת הביטחון העצמי והחשיבה הסטריאוטיפית של נשים שנחשפו לאלימות ונשים שלא

נחשפו – ממוצעים, סטיות תקן וערכי T

† T	נשים שלא נפגעו	נשים שנחשפו לאלימות		
.230	18.95	18.68	M	בטחון עצמי
	3.14	5.37	Sd	
-.614	15.43	16.04	M	חשיבה סטריאוטיפית
	2.1	4.51	Sd	

† כל התוצאות אינן מובהקות.

דיון

שיעורי ההיארעות שתועדו במדגם זה מעידים על חשיפה רבה לאלימות מינית בקרב משתתפות המחקר, המקבילה בשיעוריה לנתונים המוכרים ממחקרים בארצות מערביות אחרות (Koss & Harvey, 1987; Casey & Nurius, 2006; Charney & Russell, 1994; Himelein, et al., 1994; 1991). הקבלה זו היא כמעט מוחלטת. כך למשל אחוז המשתתפות במדגם הנוכחי שעברו תקיפה מינית, העומד על 33.3%, זהה בדיוק לשכיחות התופעה במחקריהן של קוס ואורוס (Koss & Oros, 1982), שבו דיווחו 32.2% מהמשתתפות על חשיפה לתקיפות מיניות, או קייסי ונוריס (Casey & Nurius, 2006), ששיעורי המותקפות בו עמד על 38% בקירוב. הממצא לפיו 20% לערך של המשתתפות אולצו לקיים יחסי מין בניגוד לרצונן נמצא בהלימה עם אחוז הנשים שחוו חוויה דומה במחקריהן של קוס ואורוס

(Koss & Oros, 1982) שעמד על 21.4% מכלל הנבדקות. גם שיעורי ההטרדה המינית שתועדו במחקר זה תואמים להפליא לממצאים ממחקרים רבים נוספים, אשר תיעדו אף הם שיעורים שנעו בין 45%-90% (Fitzgerald et al., 1988; Fitzgerald, 1993), כפי שנמצא כאן.

למרות היותו של המדגם הנוכחי קטן למדי, ומוגבל לאוכלוסייה מסוימת, הרי שההקבלה המוחלטת בין שיעורי החשיפה לאלימות שנמדדו בו לבין אלה שנמצאו במדגמים מייצגים באוכלוסיות רבות אחרות (e.g., Casey, & Nurius, 2006; Russell & Bolen, 2000), נותנת סיבה להניח שמדובר בשיעורים מייצגים למדי של שכחות האלימות המינית בישראל. בהתאם לכך, ניתן לומר כי המגמה העולה ממחקר זה מראה כי גם בחברה הישראלית, בדומה למצב בתרבויות האחרות שנחקרו, מתקיימת פלישה בלתי רצויה לריבונותן של נשים רבות בתדירות גבוהה ביותר. העובדות הנחשפות במחקר זה, לפיהן לא פסחה האלימות המינית על כמעט אף אחת ממשותפות המחקר, מרמזות שחדירה בעלת גוון מיני למרחב הפרטי של נשים היא מעשה שכיח למדי, לפחות בחלקים של החברה הישראלית, באופן דומה לזה שתואר בתרבויות האחרות בהן נחקרה הסוגיה (Koss et al, 1994; Rozee & Koss, 2001; Tinsley & Stockdale, 1993).

ריבוי מקרי האלימות במדגם הנוכחי מעורר סימני שאלה רבים ביחס למידה שבה החברה הישראלית ממלאה את תפקידה בשמירה על שלומן וביטחונן של כל חברותיה. למעשה, ניתן לומר שהמגמה שהצטיירה כאן מהדהדת עם כתביה של מקינון (2005) הטוענת להפקרה שיטתית למדי של נשים בחברה הפטריארכלית. זאת ועוד: היקפה הנרחב של התופעה מחזק את טענתן של מחברות רבות (מקינון, 2005; קמיר, 2002; שדמי 2003) כי אין מדובר בבעיה פרטית של מתי מעט, כפי שיש המבקשים לטעון, אלא בבעיה חברתית מובהקת. התייחסות להתנהגות מינית אלימה כאל בעיה אישית של תוקף זה או אחר מעלימה את העובדה שנתגלתה במחקר הנוכחי, כי מדובר בדפוס נרחב ביותר של פולשנות למרחב הנשי.

מה בין מאפייני הנפגעת להתרחשות האלימות המינית?

המחקר הנוכחי ביקש לברר את אמיתותם של מספר מיתוסים רווחים המאשימים את נפגעות האלימות המינית בגרימתה, ולבדוק אם אכן מאפיינים אלה מבחינים בין נפגעות התוקפנות המינית לבין נשים אחרות. במילים אחרות - האם יש מקום לייחס לנפגעות אונס, תקיפה או הטרדה מינית את האחריות לתקיפתן בעוון סגנון לבוש חושפני ו"פרובוקטיבי", העדר ביטחון עצמי או כניעות סטריאוטיפית.

סגנון לבוש

המיתוסים הרווחים בחברה לגבי האלימות המינית לסוגיה מפליגים בהטלת האשם על קרבנות העבירה. התמקדות בלבושה ה"מפתה" של הנפגעת היא אחד המיתוסים הנפוצים ביותר (Koss & Harvey, 1991; Moor, 2007), לפיו נשים מביאות על עצמן תקיפות מיניות בסגנון לבושן החשוף, המשדר לתוקף כי הן מעוניינות בפניות המיניות. בהלימה לטענות של מחברות רבות (Cowan, 2000; De Judicibus & McCabe, 2001; Kopper, 1996; Koss & Harvey, 1991), נראה כי המחקר הנוכחי מעמיד מיתוס זה בספק, שכן בניתוח הנתונים לא נמצא כל הבדל ברמת החשיפה לאלימות מינית לסוגיה – דהיינו, אונס, תקיפה מינית והטרדה מינית - בין נשים המתלבשות חשוף לבין אלה שלא. במילים אחרות, מתברר שנפגעות האלימות המינית אינן נבדלות בסגנון לבושן מנשים שלא נפגעו. וכך, למרות שהנתונים אינם מאפשרים לקבוע בוודאות את כיוונו של הקשר שנשלל, נראה שהגיוני יותר להסיק שבמקרה זה מדובר בהפרכת הטענה כי סגנון הלבוש אחראי לאלימות ולא להיפך. הממצאים המורים בבירור כי נפגעות תקיפות מיניות אינן נוטות להתלבש באופן חשוף יותר מנשים אחרות נוטים, אם כך, לחזק את הטענה כי אין להאשים בגרימת תקיפתן בלבושן ה"פרובוקטיבי" או ה"מפתה". העדרו של קשר בין סגנון לבוש לבין החשיפה לאלימות מינית עולה בקנה אחד עם הקביעה, התיאורטית והאמפירית כאחד, כי המיתוסים ביחס לאלימות מינית נטולי כל בסיס (De Judicibus & McCabe, 2001; Lonsway & Fitzgerald, 1994; Tinsley & Stockdale, 1993).

זאת ועוד: לא זו בלבד שהנתונים אינם מצביעים על קשר בין סגנון לבוש לבין חשיפה לאלימות מינית, אלא שהדיווחים העצמיים של הנבדקות ביחס למניעיהן בבחירת הביגוד החושפני מעידים כי כוונת הפיתוי המיוחסת להן נטולות למעשה כל בסיס. רובן המוחץ של הנבדקות המתלבשות באופן זה דיווחו כי הן מתלבשות כך מטעמי אפנה או מתוך רצון להראות במיטבן. רק מיעוט שולי ביותר ציינו כוונות פיתוי, גירוי או זימון פניות מיניות כמניעים לסגנון לבושן החשוף. נראה שדפוס תשובות זה אכן מראה כיצד החיבור בין אפנה חושפנית המדגישה את מיניות האישה באופן בוטה לבין אידיאל היופי הנשי מניע שיעור גבוה מכלל אוכלוסיית הנשים להתלבש באופן שעלול לשמש בהמשך להאשמתן בגרימת תקיפתן המינית באמצעות לבושן.

ביטחון עצמי ועמדות סטריאוטיפיות ביחס לתפקידי האישה

המיתוס המאשים את נפגעות האלימות בהעדר ביטחון עצמי או בכניעות נשית טיפוסית, אשר אחראים כביכול להתרחשות האלימות, נשלל אף הוא המחקר הנוכחי. תוצאותיו אינן תומכות בהאשמות הללו, שכן לא נמצא כל קשר בין משתנים אלה לבין הסיכוי להיפגע מינית. כלומר, הנשים בשתי הקבוצות—אלו שנפגעו ואלה שלא—הפגינו ביטחון עצמי ברמות מקבילות, כמו גם עמדות דומות ביחס לתפקידיה הסטריאוטיפיים של האישה. במילים אחרות, הסברה שקיים הבדל מהותי בתחומים אלה בין נשים שנאנסות או מוטרוטות מינית לבין נשים אחרות הופרכה אף היא. בניגוד לאמונה הרווחת, מתברר שהן אינן קורבנות חלושות וחסרות ביטחון שלא הצליחו להתנגד לאלימות. הן גם אינן נשים כנועות, המאמינות בתפקידיה הסטריאוטיפיים המסורתי של האישה. במידה בה מיתוסים אלה מתגלים כאן כנטולי בסיס, מתחזקת ההנחה בדבר קיומם של גורמים חברתיים להאשמת הנפגעת, כפי שנטען במחקרים רבים אחרים (Burt, 1980; De Judicibus & McCabe, 2001; Kopper, 1996; Koss & Harvey, 1991; Lonsway & Fitzgerald, 1994).

חשוב להדגיש כי ממצאי המחקר הנוכחי, המתעדים רמות ממוצעות של ביטחון עצמי בקרב נפגעות אלימות מינית, אינם סותרים ממצאים קודמים שהראו פגיעה נרחבת בדימוי העצמי בעקבות תוקפנות זו (Angell, 1994; Koss & Harvey, 1991; Meadows & Foa, 1998). נושא הדיון כאן הוא ביטחון עצמי גלובאלי כמקדם מועדות לפגיעה, וזה אינו מובחן בין שתי האוכלוסיות. בשונה מכך, הוכח למכביר כי אלימות מינית אכן פוגעת בצורה קשה ומתמשכת באלמנטים מסוימים של הדימוי העצמי של הנפגעות, הנסובים בעיקרם סביב האשמה עצמית ובושה (Angell, 1994; Koss & Harvey, 1991; Meadows & Foa, 1998). הפלישה החודרנית למרחבן הפיזי והפגיעה האכזרית באוטונומיה של גופן, תוך התעלמות מוחלטת מרצונן, כרוכה לעיתים קרובות בתחושות השפלה וביזוי, הפוגעות בתחושת הערך העצמי של נפגעות רבות וגורמות לרגשי אשמה כואבים, כמו גם לבושה צורבת (Foa & Rothbaum, 1998; Moor, 2007). מימד זה לא נדון במחקר הנוכחי, שמטרתו לא הייתה קביעת תוצאותיה של האלימות המינית כי אם בדיקת מאפיינים העשויים להסביר את עצם התרחשותה. לסיכום, במידה שבה הופרכו במחקר זה מספר מיתוסים בנוגע לאשמת הנפגעת, מן הראוי לברר לעומק את הטענות הקושרות בין האשמת נפגעות להתעללות המינית לבין סדר חברתי פטריארכאלי העושה

שימוש ציני בהאשמות אלה, במטרה לטשטש את ההקשר החברתי של כל סוגי האלימות המינית כלפי נשים (מקינן, 2005, קמיר, 2002, שדמי, 2003).

מגבלות המחקר

כמו בכל מחקר, גם למחקר זה מגבלות שראוי להתייחס אליהן. ראשית, המדגם הנוכחי כלל מספר מצומצם יחסית של נשים צעירות בלבד, מאזור מסוים בארץ. אי לכך, בהחלט יש לברר עד כמה הוא מייצג את כלל אוכלוסיית הנשים ע"י הרחבת הבדיקה למדגמים גדולים יותר משאר אזורי המדינה. עם זאת, העובדה ששיעורי ההיארעות שהתקבלו כאן מקבילים בדיוק כל כך מוחלט לשיעורים העולים ממחקרים מקבילים ברחבי העולם (Casey & Nurius, 2006; Koss & Harvey, 1991; Rozee & Koss, 2001; Russell & Bolen, 2000) נותנת סיבה מסוימת לבטוח במהימנותם. כמו כן יצוין כי המחקר התמקד בטווח גילאים בהם הסיכון להיפגע מאלימות מינית הוא הרב ביותר (Koss & Oros, 1982).

גם שיטת הדגימה, אשר התבססה על השתתפות וולונטארית, מעלה חשש שמא הנשים שבחרו להשתתף במחקר שונות מהותית מאלה שסירבו לקחת בו חלק. בהחלט ייתכן, למשל, שנשים אשר נפגעו מאלימות מינית העדיפו שלא להתמודד עם נושא המחקר ויצרו בזאת אומדן מוטעה של מימדי הבעיה. למרות שהטעות העלולה לנבוע ממגבלה זו ממזערת ולא מנפחת את מימדי התופעה, עדיין מן הראוי שמחקרים עתידיים יבררו סוגיה זאת באמצעות שיטות דגימה אחרות.

השימוש בכלים שפותחו במיוחד לצורך מחקר זה מהווה אף הוא חולשה מתודולוגית אפשרית, שכן חסר מידע ביחס לתוקפם ומהימנותם. עם זאת, חשוב לציין שכל הכלים פותחו על בסיס מדדים או דיווחים הקיימים בספרות (Johnson, Hegland, & Schofield, 1999; Koss, 1992; Koss et al., 1994). חששות נוספים בנוגע לכלי המדידה ייתכנו בהקשר למדדים שתורגמו מהשפה האנגלית, אשר תוקף ומהימנות גרסתם המתורגמת לא הוכחו. למרות שנעשה ניסיון להתאימם מבחינה תכנית לתרבות הישראלית בתהליך האדפטציה והתרגום, יש לקחת בחשבון חולשות אפשריות אלה.

האפשרות לקיומה של רציה חברתית בתבנית התשובות של המשתתפות יכולה אף היא להיות מגבלה. כך, למשל, ביחס לסגנון לבוש, ייתכן שחלק מהנבדקות חששו לדווח על נטייה ללבוש ביגוד

חשוף מתוך תחושה שהן עלולות להישפט לרעה על כך. בה במידה יכול להיות שדיווחיהן של אחרות על סגנון לבוש חושפני נבעו דווקא מתוך מחשבה שהן מצופות לעמוד בתכתיבי האופנה אף אם אין זה כך. בצורה דומה, ייתכן שהיו כאלה שביקשו לענות באופן תקין פוליטית מחד או שמרני מאידך על שאלון המינניות. בעוד שמגבלה זו בהחלט אפשרית, העובדה שביטוייה יכול להתרחש במידה שווה בשני כיוונים מנוגדים המאזנים אלה את אלה מפחיתה את החשש לפגיעה משמעותית במהימנות התשובות.

סיכום ומסקנות

ממצאי המחקר הנוכחי, המצביעים על שיעורים גבוהים ביותר של כל סוגי האלימות המינית, מורים על הקלות הבלתי נסבלת שבה נחצים גבולותיהן של נשים כה רבות בישראל, מבלי שהן תיזכנה להגנה בסיסית על שלומן וביטחונן. תמונת מצב עגומה זו מחייבת הירתמות חברתית מיוחדת למיגור התופעה. בהתאמה לטענותיהן של חוקרות רבות נוספות (Hotelling, 1991; Koss, 1983; Koss, & Harvey,) (1991; Koss et al., 1994; Rozee, 1993; Rozee & Koss, 2001; Russell & Bolen, 2000), על כל מרכיבי החברה ומוסדותיה להכיר ללא דיחוי בחומרת הבעיה, להוקיעה ללא כל הסתייגות, ולפעול באופן נמרץ לביעורה המוחלט.

הממצאים לפיהם אין להטיל את האחריות לאלימות המינית על נפגעות העבירה הם בבחינת קריאה לשינוי יסודי של יחס החברה אליהן. מאחר ועולה כי אונס והטרדה מינית אינם, על פי רוב, תולדה של התנהלות הקרבנות, יש לשים קץ להכפשתן הקולקטיבית ולפעול לניקוין מכל אשם לפשעים החמורים שבוצעו בגופן ובנפשן. את מקומה של הטלת הדופי בנפגעת צריכה לתפוס בדיקה מעמיקה וכנה של ההקשרים החברתיים של התוקפנות המינית כלפי נשים, תוך מיצובה כבעיה חברתית רחבת היקף הנסמכת על עמדות ואמונות בלתי מבוססות, כפי שטענו חוקרות רבות אחרות (מקינן, 2005; קמיר, 2002; שדמי, 2003; Ullman, 1996; Campbell, 1998;). רק כך ייווצר סיכוי אמיתי למיגור האלימות והאשמת הקורבנות מכל רובדי החברה הישראלית.

מקורות ביבליוגרפיים

איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית ואונס (2006). נתוני פניות למרכזי הסיוע בשנת 2006.

הורד 12 דצמבר 2007 מ-

<http://www.1202.org.il/template/default.asp?siteId=1&maincat=4>

למיש, ד. (2000). "אם אתה לא שם משמע אתה לא קיים"-הפרסומת כאשנב הצצה לחברה

הישראלית. *החברה במראה: זהות אורחות ורב תרבותיות*, 539-559.

מקינן, ק. (2005). *פמיניזם משפטי בתיאוריה ובפרקטיקה*. תל אביב: רסלינג.

פישמן, א. (2006). עבירות מין בשנים 1996-2006: נתונים, סקירת תקופות ההתיישנות וסוגיית

השיהוי בדיווח עליהן. הכנסת מרכז המחקר והמידע. הורד 12 דצמבר 2007 מ-

<http://www.knesset.gov.il/MMM/data/pdf/m01618.pdf>

קמיר, א. (2002). *פמיניזם, זכויות ומשפט*. ירושלים: הוצאת משרד הביטחון.

שדמי, א. (2003). לקראת תפיסה אחרת של אלימות גברים נגד נשים: אחריות החברה והמדינה.

ביטחון סוציאלי, 64, 5-44.

Angell, S. A. (1994). Acute and chronic symptomatology of sexual trauma: Treatment issues. *National Center for PTSD Clinical Quarterly*, 4, 9-11.

Botta, R. A. & Pingree, S. (1997). Interpersonal communication and rape: Women acknowledging their assaults. *Journal of Health Communication*, 2(3), 197-212.

Buddie, A. M., & Miller, A.G. (2002). Beyond rape myths: A more complex view of perceptions of rape victims. *Sex Roles*, 45, 139-160

Burt, M. R. (1980). Cultural myths and support for rape. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38, 217-230.

Campbell, R. (1998). The community response to rape: Victims' experiences with the legal, medical, and mental health systems. *American Journal of Community Psychology*, 26, 355-379.

- Campbell, R., & Raja, S. (1999). Secondary victimization of rape victims: Insights from mental health professionals who treat survivors of violence. *Violence and Victims*, 14, 261-274.
- Casey, E. A. & Nurius, P. S. (2006). Trends in the Prevalence and Characteristics of Sexual Violence: A Cohort Analysis. *Violence and Victims*, 21, 5, 629-644.
- Charney, D. A. & Russell, R. C. (1994). An Overview of sexual harassment. *American Journal of Psychiatry*, 151, 10-17.
- Coopersmith, S. (1981). *Manual of the adult self-esteem scale*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Cowan, G. (2000). Beliefs about the causes of four types of rape. *Sex Roles*, 42, 807-823.
- De Judicibus, M. & McCabe, M. P. (2001). Blaming the target of sexual harassment: Impact of gender role, sexist attitudes, and work role. *Sex Roles*, 44, 401-428.
- Fitzgerald, L.F., Shullman, S. L., Bailyn, N., Richards, M., Swecker, J., Gold, Y., Ormerod, M., & Weitzman, L. (1988). The incidence and dimensions of sexual harassment in academia and the workplace. *Journal of Vocational Behavior*, 32, 152-175.
- Fitzgerald, L. F. (1993). Sexual harassment: Violence against women in the workplace. *American Psychologist*, 48, 1070-1076
- Foa, E. B. & Rothbaum, B. O. (1998). *Treating the trauma of rape: Cognitive-Behavioral Therapy for PTSD*. NY: The Guilford Press.
- Fredrickson, B. L. & Roberts, T. A. (1997). Objectification Theory: Toward understanding women's lived experiences and mental health risks. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 173-206.
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating

- hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 491-512.
- Herman, J. (1992). *Trauma and recovery*. NY: Basic Books.
- Himelein, M. J., Vogel, R. E., & Wachowiak, D. G. (1994). Nonconsensual sexual experience in precollege women: Prevalence and risk factors. *Journal of Counseling and Development*, 72, 4, 411-424.
- Hotelling, K. (1991). Sexual Harassment: A Problem Shielded by Silence. *Journal of Counseling and Development*, 69, 6, 497-503.
- Johnson, K. P., Hegland, J. E., & Schofield, N. A. (1999). Survivors of rape: Functions and implications of dress in a context of coercive power. In K. P. Johnson & S.J. Lennon (Eds.), *Appearance and Power* (pp. 11-32). NY: Berg.
- Kopper, B. A. (1996). Gender, gender identity, rape myth acceptance, and time of initial resistance on the perception of acquaintance rape blame and avoidability. *Sex Roles*, 34, 81-93.
- Koss, M. P., & Oros, C. J. (1982). Sexual experiences survey: A research instrument investigating sexual aggression and victimization. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 50, 455-457 .
- Koss, M. P. (1983). The scope of rape: Implications for the clinical treatment of victims. *The Clinical Psychologist*, 38, 88-91.
- Koss, M. P. & Harvey, M. R. (1991). *The rape victim: Clinical and community interventions*. Newbury Park, Calif.: Sage Publications.
- Koss, M. P. (1992). The underdetection of rape: Methodological choices influence incidence estimates. *Journal of Social Issues*, 48, 61-76.
- Koss, M. P., Heise, L., & Russo, N. F. (1994). The global health burden of rape. *Psychology of Women Quarterly*, 18, 509-537.

- LeMoncheck, L. (1985). *Dehumanizing Women: Treating Persons as Sex Objects*. Rowman & Allanheld Publishers.
- Lonsway, K. A., & Fitzgerald, L. F. (1994). Rape myths: In review. *Psychology of Women Quarterly*, 18, 133–164.
- Meadows, E.A., & Foa, E.B. (1998). Intrusion, arousal, and avoidance: Sexual trauma survivors. In V.M. Follette, J.I. Ruzek, & F.R. Abueg (Eds.), *Cognitive-behavioral therapies for trauma* (pp. 100–123). New York: Guilford.
- Mills, C. S., & Granoff, B. J. (1992). Date and acquaintance rape among a sample of college students. *Social Work*, 37, 504–509.
- Moor, A. (2007). When recounting the traumatic memories is not enough: Treating persistent self-devaluation associated with rape and victim-blaming rape myths. *Women & Therapy*, 30, 19-34.
- Rozee, P. D. (1993). Forbidden or forgiven: Rape in cross-cultural perspective. *Psychology of Women Quarterly*, 17, 499–514.
- Rozee, P. D. & Koss, M. P. (2001). Rape: A century of resistance. *Psychology of Women Quarterly*, 25, 295-311.
- Russell, D. E., & Bolen, R. M. (2000). *The Epidemic of Rape and Sexual Abuse in the United States*. Thousand Oaks, Ca.: Sage Publications.
- Smith, C. A. & Frieze, I. H. (2003). Examining rape empathy from the perspective of the victim and the assailant. *Journal of Applied Social Psychology*, 33, 476-498.
- Tinsley, H. E. A., & Stockdale, M. S. (1993). Sexual harassment in the workplace. *Journal of Vocational Behavior*, 42, 1-4.
- Tjaden, P. & Thoennes, N. (1998). *Prevalence, incidence, and consequences of violence against women: Findings from the national violence against women survey*. Washington, DC: National Institute of Justice.

- Ullman, S. E. (1996). Social reactions, coping strategies, and self-blame attributions in adjustment to sexual assault. *Psychology of Women Quarterly*, 20, 505-526.
- Ullman, S. E. (1999). Social support and recovery from sexual assault: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 4(3), 343-358.
- Ward, L. M. (2003). Understanding the role of entertainment media in the sexual socialization of American youth: A review. *Developmental Review*, 23, 347-388.
- Wood, J. (1999). *Communication, gender and culture* (3rd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.